

VERSLAG GOAB KENNISKRING ZUID-WEST

Dit is het verslag van de kenniskring GOAB regio Zuid-West die plaatsvond op 25 juni 2026 van 10:00-12:30.

Er waren 18 beleidsambtenaren aanwezig namens 18 gemeenten, 1 vertegenwoordiger van OCW en 2 kenniskringleiders.

AGENDA

1. Welkom
2. Nieuws GOAB
3. GOAB en politiek
4. Landelijke doelgroepdefinitie vve
5. In de etalage
6. Ve en huisvesting
7. Evaluatie en afronding

NIEUWS GOAB

Deel 1 Wet- en regelgeving

1. Omzetting GOAB SPUK naar BFU niet voor 2028

Momenteel worden de GOAB middelen uitgekeerd als specifieke uitkering. De huidige SPUK periode (4 jaar) loopt tot eind 2026. Zoals eerder aangekondigd, wordt de SPUK op termijn omgezet naar een bijzondere fondsuitkering (BFU). Hoewel de nieuwe GOAB-periode in 2027 start, is voor de BFU nog een wetswijziging nodig en is het moment van invoering nog niet definitief vastgesteld. Wanneer een BFU van kracht wordt is op dit moment nog niet bekend.

Wel is besloten dat vanaf 2027 de nieuwe OAB-periode start, dus in de nieuwe periode gaat de BFU van kracht worden.

Wanneer gemeenten GOAB-middelen over hebben aan het einde van GOAB-periode 2023-2026, mag de helft van het jaarbudget 2026 worden meegenomen naar de volgende GOAB periode 2027-2030. Dit staat in de regeling GOAB, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-315.html> en dan artikel 5 lid 2.

Een gemeente merkt op dat zij de vraag heeft gehad vanuit de bibliotheek dat de 60M gekoppeld was aan de nieuwe zorgplicht voor de bibliotheek. Dit is niet het geval.

Een gemeente vraagt of er zodra het BFU is inhoudelijk wijzigingen komen in waar gemeenten de middelen aan kunnen besteden. Met de BFU vervalt de verantwoording aan de achterkant, reageert OCW. De wettelijke plicht aan de voorkant blijft hetzelfde.

Gevraagd wordt of er in 2026 nog geïndexeerd gaat worden. Gemeld wordt dat OCW kan besluiten tot indexering, maar dat dit ieder jaar apart wordt beoordeeld. Het is nog niet bekend of er over 2026 geïndexeerd wordt.

2. Kamerbrief 24 april OCW (uitwerking coalitieakkoord) (zie [hier](#))

De uitwerking van het coalitieakkoord in de Kamerbrief van 24 april 2026 is eveneens besproken. Daarin is opgenomen dat vanaf 2027 structureel 60 miljoen euro extra beschikbaar komt voor OAB, waarmee de bezuiniging van 2026 vanaf 2027 weer wordt teruggedraaid. OCW heeft aangegeven dat de begroting met Prinsjesdag definitief wordt vastgesteld.

Daarnaast wordt vanaf 2027 structureel 121 miljoen euro geïnvesteerd in School & Omgeving voor extra leer- en ontwikkeltijd, voor het bereiken van circa 70.000 extra leerlingen. Het gaat hierbij om extra middelen. De doelgroep blijft ongewijzigd. Een gemeente vraagt of School en Omgeving samen zal gaan met andere regelingen waaronder schoolmaaltijden. OCW reageert dat de bundeling naar alle waarschijnlijkheid doorgaat. Dit wetsvoorstel gaat in de zomerperiode in consultatie.

Verder is gedeeld dat een aanmeldplicht voor 4-jarigen wordt verkend. In de bijeenkomst werd benadrukt door OCW dat nog onduidelijk is hoe zo'n aanmeldplicht precies vorm zou moeten krijgen, maar dat de gedachte erachter is dat alle kinderen tijdig in beeld zijn wanneer zij vier jaar worden. Het gaat hierbij niet om een leerplicht. Een gemeente vraagt hoe groot deze groep 4 jarigen is die niet naar school gaat. OCW benoemt dat het ongeveer 2% is. In het najaar volgt een brief over het Jonge Kind, geeft OCW aan. Mogelijk dat dit daarin terugkomt.

3. Stand van zaken besluit basisvoorwaarden kwaliteit ve

OCW en de branches hebben het volgende kenbaar gemaakt aan kinderopvang-aanbieders. Vanuit OCW/SZW is nog geen nader bericht gekomen over het wijzigingsbesluit besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie, waarvan het de verwachting was dat deze per 1 juli 2026 in zou gaan. Deze wijziging zou o.a. de formatieve inzet van Beroepskrachten in Opleiding (onder specifieke voorwaarden) binnen ve mogelijk maken. Het Besluit zou oorspronkelijk per 1 mei gepubliceerd worden.

Op grond hiervan concluderen de branches dat de ingangsdatum van 1 juli niet behaald gaat worden. Officiële communicatie vanuit OCW/SZW volgt ergens voor de zomer, via een Kamerbrief.

4. Stand van zaken nieuwe CBS-indicator

Er is stilgestaan bij de nieuwe CBS-indicator voor de verdeling van OAB-middelen. Het rapport van de herijking van de indicator is verschenen (zie [hier](#)). In de bijeenkomst is toegelicht dat de grondslag verandert, dat voortaan met een schaal van 1 tot en met 6 wordt gewerkt in plaats van de huidige inschatting van scores van de CITO eindtoets. Ook wordt genoemd dat de oude indicator op 5 kenmerken was gebaseerd, terwijl de nieuwe op 10 kenmerken steunt. In september 2026 wordt een brochure verwacht over de nieuwe verdeling. In de brochure zal staan wat de verandering inhoudt en wat de gevolgtrekking hiervan is. Contouren wijzen op lichte wijzigingen van verdeling over gemeenten/scholen, met als gevolg een gelijkmatigere verdeling. Het gaat hierbij om de verdeling van het budget, het totale budget blijft landelijk ongewijzigd. In het rapport van bovenstaande link staat in hoofdstuk 7 een **plaatje van alle Nederlandse gemeenten** en per gemeente een indicatie of men erop vooruit- of achteruit gaat vanaf 2027 door deze nieuwe berekening.

Deel 2: Onderzoeken

1. Onderwijs herstelt na coronaperiode (zie [hier](#))

Vijf jaar na de start van de coronacrisis gaat het weer beter met leerlingen en studenten. Dit blijkt uit de eindevaluatie van het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) die het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) december 2025 publiceerde. Op de belangrijkste doelen van het NP Onderwijs, het terugbrengen van de leer- en studievertragingen door corona en het verbeteren van het welbevinden onder leerlingen en studenten, laat het evaluatieonderzoek belangrijke verbeteringen zien.

Leerlingen in het basisonderwijs haalden achterstanden op basisvaardigheden in, en daarmee zijn de leerprestaties weer op het niveau van voor de coronacrisis.

Tijdens de coronapandemie stond het welbevinden van leerlingen en studenten onder druk, inmiddels zitten leerlingen en studenten in alle onderwijssectoren weer beter in hun vel.

2. Staat van het Onderwijs (april 2026) (zie [hier](#))

Rond OAB is vooral benadrukt dat er regionaal grote verschillen zijn in het bereik van ve, waarbij de grote steden lager scoren. In de beleidsreactie van OCW wordt hier verder niet op ingegaan (zie [hier](#) voor de beleidsreactie).

3. OESO onderzoek vijfjarigen (mei 2026) (zie [hier](#))

Uit de 'International Early Learning and Child Well-being Study' (IELS) van OESO blijkt dat er grote verschillen te zijn tussen Nederlandse kinderen die aan de basisschool beginnen. In Nederland namen ruim 2.800 vijfjarigen van 182 verschillende basisscholen deel aan het onderzoek

Er zijn leerlingen die op vijfjarige leeftijd al sterk ontwikkelde vaardigheden hebben, maar er is ook een groep leerlingen die met veel minder kennis en vaardigheden de kleuterperiode begint, stellen de onderzoekers. Voor de PO-Raad benadrukt dit onderzoek nogmaals het belang van toegankelijke voorschoolse voorzieningen voor alle kinderen, sterke samenwerking tussen sectoren en goede voor- en vroegschoolse educatie.

De onderzoekers vinden dit zorgelijk omdat 'achterstanden in kennis en vaardigheden aan het begin van de onderwijsloopbaan vaak bepalend zijn voor de ontwikkeling van leerlingen in hun verdere onderwijsloopbaan en voor hun onderwijskansen'.

Van de deelnemende kinderen ging 95% van de kinderen op driejarige leeftijd minimaal één dag naar een vorm van opvang. Uit het onderzoek blijkt dat leerlingen die één dag in de week naar een vorm van opvang gingen, een hogere score behaalden voor beginnende geletterdheid, beginnende gecijferdheid en inhibitie dan leerlingen die nooit naar de opvang gingen.

4. Meerwaarde BSO (een advies; geen onderzoek) (zie [hier](#))

Volgens het advies van de Kinderopvangraad dient de BSO drie doelen die even belangrijk zijn en met elkaar samenhangen: het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen, het mogelijk maken van arbeidsparticipatie van ouders en het versterken van de sociale cohesie.

De BSO kan deze potentie alleen ten volle waarmaken als aan een drietal voorwaarden is voldaan. Dit advies van de Kinderopvangraad beschrijft die voorwaarden en laat zien wat er op dat vlak nodig is om die betekenisvolle plek voor alle kinderen te zijn.

- a. De kwaliteit (van het aanbod) moet hoog zijn. Kinderen voelen zich in Nederland over het algemeen goed op de BSO, maar om de potentiële kansen die er in de BSO liggen ten volle te benutten, is er werk aan de winkel. Het activiteitenaanbod dient goed doordacht te zijn om kinderen een brede waaier aan betekenisvolle ervaringen te bieden.
- b. Het vormgeven van die betekenisvolle plek voor kinderen vereist in ieder geval stevige samenwerking tussen onderwijs en BSO. Dat betreft praktische zaken als afstemming van elkaars tijden én (bovenal) inhoudelijke afstemming over een inhoudelijke doorgaande lijn (van school naar BSO en van BSO naar school).
- c. De BSO moet toegankelijk zijn voor alle kinderen: dat komt ten goede aan het kind, de ouder en de samenleving.

5. Meerwaarde meertaligheid (zie [hier](#))

In het advies 'Talige diversiteit benutten' roept de Onderwijsraad scholen op om de thuistaal van leerlingen niet langer als obstakel te zien, maar juist als waardevol didactisch hulpmiddel. Dit verbetert de taalontwikkeling en bereidt alle leerlingen voor op een meertalige samenleving.

De belangrijkste aanbevelingen uit het rapport zijn:

- Didactisch hulpmiddel: Het inzetten van thuistalen helpt leerlingen aantoonbaar bij het leren van én in het Nederlands.
- Expliciet taalbeleid: Scholen en voorschoolse voorzieningen moeten in hun taalbeleid vastleggen hoe ze omgaan met de verschillende thuistalen.
- Professionalisering: Leerkrachten en pedagogisch medewerkers hebben meer ondersteuning en nascholing nodig op het gebied van meertaligheid.
- Integratie: Het 'benutten van talige diversiteit' moet een vaste plek krijgen in de bekwaamheidseisen van leraren.

6. Noors onderzoek (zie [hier](#))

De onderzoekers maakten gebruik van een bijzondere situatie in Noorwegen. Vanaf 2003 kwamen er door een politieke beslissing veel extra opvangplaatsen beschikbaar voor kinderen van 1 en 2 jaar oud (reguliere kinderopvang, geen ve). Daardoor ontstonden verschillen in de leeftijd waarop kinderen konden starten met kinderopvang. Dit gaf onderzoekers de mogelijkheid om het effect van een eerdere start goed te onderzoeken.

Betere prestaties in rekenen

Uit het onderzoek blijkt dat kinderen die een jaar eerder starten met kinderopvang later beter presteren op school, vooral op het gebied van rekenen en wiskunde. In klas 9 van het Noorse onderwijssysteem (kinderen van ongeveer 14 jaar) scoorden ze gemiddeld ongeveer 0,09 standaarddeviatie hoger op wiskundetoetsen dan kinderen die later begonnen met opvang.

Bij leesvaardigheid geen duidelijk verschil

Voor leesvaardigheid vonden de onderzoekers geen duidelijke verbeteringen. Mogelijk komt dat doordat ouders thuis vaker leesactiviteiten aanbieden dan activiteiten die rekenen stimuleren. Ook besteden scholen in Noorwegen relatief veel meer tijd aan lezen dan aan rekenen, waardoor verschillen in leesvaardigheid later minder zichtbaar kunnen zijn.

Voor welke kinderen vooral effect

De positieve effecten van vroege kinderopvang waren vooral sterk zichtbaar bij kinderen van moeders zonder middelbare schooldiploma. Voor deze groep vonden de onderzoekers duidelijke verbeteringen in de rekenprestaties, zowel in klas 5 als in klas 9 (10 tot 14 jaar). In klas 9 liep het effect op tot ongeveer 0,28 standaarddeviatie.

Ook kinderen uit immigrantengezinnen lijken baat te hebben bij vroege kinderopvang. Vooral op latere leeftijd werden positieve effecten zichtbaar, opnieuw met name op het gebied van rekenen en wiskunde.

Deel 3: GOAB activiteiten en producten

1. Handreiking doorgaande lijn (zie [hier](#))

De handreiking Doorgaande lijn van voor- naar vroegschool helpt gemeenten en vve-partners om concreet aan de slag te gaan met vragen als: hoe zorg je ervoor dat kinderen de overstap van voorschool naar basisschool veilig, vertrouwd en kansrijk ervaren? En hoe werk je als gemeente, kinderopvang en onderwijs samen aan een sterke doorgaande lijn?

De handreiking geeft inzicht in wat een doorgaande lijn precies is, waarom deze belangrijk is en hoe gemeenten en organisaties hier concreet invulling aan kunnen geven. Daarbij komen verschillende thema's aan bod, waaronder:

- de gemeentelijke regierol;
- de overdracht van kindgegevens;
- pedagogisch en didactisch handelen;
- samenwerken met ouders;
- zorg en begeleiding;
- kwaliteitszorg.

Ook bevat de handreiking praktische voorbeelden, tools en een voorbeeldprotocol voor een warme overdracht.

2. Factsheet gemeenteraadsverkiezingen (zie [hier](#))

De factsheet Gemeenteraadsverkiezingen 2026 en OAB/vve biedt een beknopt overzicht van de belangrijkste informatie over gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (OAB) en voor- en vroegschoolse educatie (vve). In de factsheet lees je onder andere:

- wat gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid is;
- het doel en belang van OAB en vve;
- hoe de financiering van OAB is geregeld;
- welke wettelijke taken en verantwoordelijkheden gemeenten hebben;
- welke verantwoordelijkheden onderwijs en vve-aanbieders hebben;
- welke ontwikkelingen spelen rond de overgang van SPUK naar BFU;
- hoe verantwoording en toezicht zijn georganiseerd.

De factsheet is ontwikkeld als praktisch hulpmiddel voor beleidsambtenaren die wethouders en raadsleden willen informeren dit beleidsterrein.

3. Handreiking GOAB financiën 2027-2030

Deze handreiking volgt waarschijnlijk net na de zomerperiode. Er wijzigt niet veel in de bestedingsmogelijkheden maar de gevolgen van de BFU wilde men hier oorspronkelijk in meenemen, maar dat is nu in dit stadium nog niet mogelijk.

GOAB EN POLITIEK

Er zijn diverse lokale ontwikkelingen besproken:

1. Nieuw college en raad na gemeenteraadsverkiezingen
2. SPUK wordt BFU: positie Raad in GOAB steviger
3. Al contouren zichtbaar voor koerswijziging rond GOAB?

Er wordt uitgewisseld: Hoe anticiperen jullie op deze lokale ontwikkelingen?

Er wordt besproken dat het op dit moment lastig is om al concrete afspraken te maken over aankomende ontwikkelingen, mede vanwege de bestaande onzekerheden. Wel wordt benoemd dat gemeenten het gesprek

hierover alvast kunnen openen, bijvoorbeeld door gezamenlijk te verkennen hoe partijen kijken naar de positie van ve binnen het toekomstige stelsel en het belang van het behouden van een stevige positie voor ve.

Uitwisseling

Gemeenten geven aan dat zij zoeken naar manieren om te anticiperen op ontwikkelingen zoals de overgang naar BFU, wijzigingen in de kinderopvang en de bredere financiële context. Daarbij wordt opgemerkt dat dit extra complex is in het licht van het zogenoemde ravijnjaar, waarin financiële keuzes scherper kunnen worden gemaakt.

Er wordt benoemd dat verbinding met andere domeinen, zoals zorg en jeugdhulp, belangrijk kan zijn. Tegelijkertijd ervaren gemeenten dat vraagstukken regelmatig worden teruggelegd bij GOAB-middelen, terwijl die middelen niet voor alle vraagstukken bedoeld zijn.

Vanuit de bijeenkomst wordt benadrukt dat het belangrijk is om het belang van ve en OAB bestuurlijk en politiek sterker te positioneren. Op het moment dat financiële keuzes moeten worden gemaakt, helpt het wanneer de meerwaarde van ve en OAB inhoudelijk goed onderbouwd kan worden. Daarbij wordt verwezen naar beschikbare onderzoeken, handreikingen en praktijkvoorbeelden die gemeenten kunnen helpen om het belang zichtbaar te maken en keuzes te onderbouwen.

Als voorbeeld wordt genoemd dat voorzieningen zoals schakelklassen niet wettelijk verplicht zijn en daardoor kwetsbaar kunnen zijn bij politieke of bestuurlijke afwegingen. Juist daarom wordt het belangrijk gevonden om de meerwaarde en effecten van dergelijke voorzieningen zichtbaar te maken.

Gemeenten geven daarnaast aan behoefte te hebben aan meer inzicht in de gevolgen van de nieuwe kinderopvangwet voor gemeentelijke subsidies en voor het bereik van doelgroepen. Met name de mogelijke uitbreiding van doelgroepen en de financiële consequenties daarvan worden als aandachtspunt genoemd.

Ook wordt benoemd dat ondersteuning richting gemeenteraad en bestuur wenselijk zou zijn. Gemeenten geven aan dat het helpend kan zijn wanneer vanuit het ministerie of landelijke netwerken uitleg wordt gegeven over ontwikkelingen zoals de overgang van SPUK naar BFU en de blijvende inhoudelijke doelstellingen van GOAB. Dit kan gemeenten ondersteunen bij de gesprekken die lokaal worden gevoerd met colleges en gemeenteraden.

Tot slot wordt genoemd dat gemeenten die werken aan een nieuw of aangepast GOAB-plan afspraken hierover kunnen vastleggen in samenwerkingsovereenkomsten. Dit kan tevens als inhoudelijke basis dienen voor gesprekken met bestuurders en beleidsmakers.

LANDELIJKE DOELGROEPDEFINITIE VVE

In het volgende deel is meer verteld over de voorbereidingen voor de nieuwe landelijke doelgroepdefinitie voorschoolse educatie.

In het onderdeel over de landelijke doelgroepdefinitie vve is toegelicht dat het ministerie meer eenduidigheid en meer houvast voor gemeenten wil creëren bij het bepalen van de doelgroep voor voorschoolse educatie. Aanleiding daarvoor zijn de grote variatie tussen gemeenten, de toenemende instroom van kinderen met specifieke zorgbehoeften en de constatering dat ve-groepen daardoor zwaarder belast raken.

De voorgestelde richting verschuift de focus nadrukkelijk van kindkenmerken naar risico's op achterstand in de Nederlandse taal als gevolg van de sociaaleconomische omgeving. Er komt geen minimum vaste definitie die voor alle gemeenten gaat gelden. Er komt een principe met voorbeelden hoe gemeenten dit kunnen toepassen. Binnen het landelijk kader is ruimte voor differentiatie per gemeente.

Huidige definitie	het vaststellen welke kinderen met een risico op een achterstand in de Nederlandse taal in aanmerking komen voor voorschoolse educatie,
-------------------	---

Voorgestelde definitie	het vaststellen van de criteria op grond waarvan wordt bepaald welke kinderen in aanmerking komen voor voorschoolse educatie vanwege een risico op achterstand in de Nederlandse taal als gevolg van de sociaaleconomische omgeving ,
------------------------	---

De internetconsultatie is aangekondigd voor juli tot medio september 2026 en de beoogde inwerkingtreding staat op 1 januari 2029.

De term *resultaatafspraken* zou daarbij vervallen en vervangen worden door *gezamenlijke streefdoelen* voor vroegschoolse educatie. Gemeenten reageren positief tijdens de bijeenkomst. Daarbij noemt OCW dat de werkwijze rondom de LEA verduidelijkt zal worden, met focus op cyclisch werken. Deze werkwijze is niet nieuw, maar helpend wanneer gemeenten zoekende zijn.

Mogelijke criteria en lokale operationalisering

In de toelichting is uitgewerkt dat gemeenten ruimte houden om zelf criteria te kiezen en te operationaliseren, maar dat in elk geval wordt gedacht aan het opleidingsniveau van ouders en de taalomgeving thuis. Aanvullend kan ook de ouderlijke structuur worden meegenomen. Voor het criterium opleidingsniveau wordt als voorbeeld maximaal mbo-2 als veelgebruikte afbakening genoemd, terwijl voor taalomgeving juist behoefte is aan een meer gestandaardiseerd instrument.

Er wordt gevraagd wat het verschil is. Er wordt toegelicht dat er momenteel geen harde afscherming bestaat: gemeenten kunnen in de huidige situatie nog breed afbakenen (bijvoorbeeld op wijkniveau), maar onder de nieuwe systematiek moet de onderbouwing expliciet gekoppeld zijn aan sociaaleconomische risico's.

In de bespreking werd duidelijk dat gemeenten deze beweging inhoudelijk herkennen, maar ook op praktische en principiële vragen stuiten. Hoe wordt sociaaleconomisch gedefinieerd? Vanuit OCW wordt toegelicht dat bewust is gekozen voor het begrip "sociaaleconomisch" in de wettekst, zonder verdere uitwerking van harde criteria. In de toelichting worden wel voorbeelden en kaders gegeven, maar gemeenten houden ruimte om aanvullende criteria binnen deze sociaaleconomische bandbreedte toe te voegen. De eerste twee kaders (opleidingsniveau en taalomgeving thuis) dienen daarbij in principe altijd terug te komen.

Relatie met de CBS indicator

De relatie met de CBS-indicatoren voor de verdeling van OAB-middelen wordt besproken. Gemeenten geven aan dat er deels overlap is, maar dat deze indicatoren niet één-op-één gelijk zijn aan de doelgroepdefinitie. Vanuit de bijeenkomst wordt toegelicht dat het vaste OAB-budget met een nieuwe verdeelsleutel zo eerlijk mogelijk over gemeenten wordt verdeeld. Het macrobudget blijft daarbij gelijk, maar de verdeelsystematiek verandert. De indicatoren vormen daarmee een verdeelsleutel voor middelen, maar sluiten niet één-op-één aan op de doelgroepdefinitie. Een gemeente reageert dat deze indicatoren niet voor niets gekozen zijn en als er op basis daarvan een risico is, dat het dan in de doelgroepdefinitie over zou moeten worden genomen.

Gemeenten vragen in hoeverre de gebruikte indicatoren impliciet toch normerend werken voor de doelgroepdefinitie. Ook wordt de vraag gesteld hoe de benodigde informatie voor de criteria beschikbaar komt. OCW geeft aan dat hierbij rekening moet worden gehouden met praktische uitvoerbaarheid en dat sommige gegevens, zoals inkomen of vermogen, gevoelig liggen.

Er wordt besproken hoe gemeenten omgaan met kinderen waarbij op basis van omstandigheden een risico op onderwijsachterstanden wordt gezien, terwijl dit niet altijd direct uit de criteria volgt. Hierbij speelt de rol van het consultatiebureau een belangrijke factor in de beoordeling van ontwikkelingsrisico's. Dit raakt aan de vraag in hoeverre protocollen vast of juist flexibel zijn, en hoe zwaar de inschatting van bijvoorbeeld een CB-arts meeweegt in de toeleiding naar de binnen de gemeente. Gemeenten verschillen hierin in aanpak. Sommige gemeenten kiezen voor een meer kindgerichte benadering, waarbij omstandigheden als context worden meegenomen, terwijl andere gemeenten juist werken met striktere criteria. De kenniskringleider plaatst hierbij

de kanttekening dat vanuit OCW het signaal is dat de doelgroepdefinitie in sommige gevallen te ver is opgerekt richting een brede kindbenadering, terwijl ve primair bedoeld is om risico op onderwijsachterstanden te beperken. Daarbij wordt benadrukt dat gemeenten moeten bepalen hoe zij signalen van het consultatiebureau vertalen naar hun lokale definitie en criteria.

Toegankelijkheid, inclusie en spanning in de praktijk

Het gesprek over de doelgroepdefinitie raakte direct aan bredere vragen over toegankelijkheid en inclusieve voorschoolse voorzieningen. Verschillende gemeenten gaven aan dat ve in de praktijk niet alleen wordt ingezet voor taalachterstanden, maar ook voor kinderen met sociaal-emotionele of gedragsproblematiek, of voor kinderen bij wie nog niet duidelijk is wat precies de aard van de ondersteuningsbehoefte is.

Gemeenten vrezen dat kinderen die niet eenduidig binnen een sociaaleconomische taaldefinitie vallen, maar wel gebaat zijn bij een stimulerende of beschermende voorschoolse omgeving, minder snel in beeld komen.

Vanuit gemeenten wordt benoemd dat het operationaliseren van criteria samenhangt met beschikbare middelen. In een context van mogelijke financiële krapte wordt aangegeven dat keuzes in toenemende mate kritisch zullen worden beoordeeld. Het risico wordt geschetst dat een te brede doelgroepdefinitie kan leiden tot onvoldoende middelen per kind, waardoor bepaalde groepen mogelijk minder of geen toegang meer hebben tot ve.

Een andere gemeente geeft aan dat zij werkt met een brede doelgroepdefinitie waarin meerdere factoren al zijn opgenomen. Tegelijkertijd wordt erkend dat het ve-aanbod niet altijd voldoende is om alle kinderen passend te ondersteunen. Dit vraagt volgens gemeenten ook afstemming met jeugdhulp en andere partners, omdat het niet altijd alleen om ve gaat maar om bredere ondersteuningsvragen. Vanuit de kenniskringleder wordt aangegeven dat dit raakt aan de afbakening tussen ve en zorgdomeinen. Ve is bedoeld voor sociaaleconomische risicofactoren, terwijl andere ondersteuningsvragen mogelijk binnen andere domeinen vallen.

Er wordt geëindigd met enkele concrete vragen vanuit het ministerie van OCW aan gemeenten:

1. In hoeverre draagt de voorgestelde wijziging bij aan meer richting voor gemeenten?

Gemeenten geven aan dat meer richting vooral ontstaat wanneer de ve-doelgroepdefinitie concreter wordt uitgewerkt. Een heldere landelijke duiding van wat onder het doel van ve wordt verstaan wordt genoemd als helpend om lokaal minder discussie te hoeven voeren over de invulling. OCW geeft aan dat het belangrijk is om het belang van ve duidelijk te blijven positioneren en dat dit helpt om te voorkomen dat de doelgroep wordt “verarmd”. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat het niet mogelijk is om in de wet op te nemen dat andere departementen budget moeten toevoegen. Gemeenten geven aan dat meer eenduidigheid in de definitie kan helpen om lokaal beter te kunnen bepalen hoe middelen worden ingezet en om samenwerking met andere domeinen beter te kunnen organiseren.

2. Beschikken gemeenten over voldoende informatie om de criteria, waarmee sociaaleconomische achterstand in beeld wordt gebracht, te operationaliseren?

Gemeenten geven aan dat het operationaliseren van criteria voor sociaaleconomische achterstand nog vragen oproept. Er wordt benoemd dat het helpt als duidelijker wordt wat landelijk onder bepaalde begrippen wordt verstaan. In de uitvoering speelt het CJG een rol. Vanwege AVG kunnen gemeenten niet altijd alle benodigde informatie verkrijgen. In sommige gemeenten is er een peuterconsulent die meekijkt in voorschoolse voorzieningen en adviseert over mogelijke extra ondersteuning. Deze kinderen vallen volgens gemeenten niet binnen de huidige ve-definitie en ook niet binnen een mogelijke toekomstige definitie. Gemeenten geven aan dat dit kan leiden tot lokale verschillen in de praktijk.

3. *Zijn er gemeenten die al een gestandaardiseerd instrument taalomgeving thuis gebruiken?*

Een gemeente noemt het gebruik van de Van Wiechen-methode. Deze methode wordt beschreven als kindgericht en gericht op de ontwikkeling van het kind.

4. *Zijn er gemeenten die nu vooral naar kindkenmerken kijken, waardoor ook zorgkinderen in de ve-groepen terecht komen?*

Gemeenten geven aan dat in de praktijk een brede doelgroepdefinitie kan leiden tot instroom van kinderen met gedragsproblematiek in ve-groepen. Daarbij wordt ervaren dat ve voor deze groep niet altijd voldoende is. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat versmalling van de definitie niet wordt doorgevoerd, omdat nog niet duidelijk is wat er dan met deze kinderen moet gebeuren. Eén gemeente stelt dat dit vraagstuk op een andere plek besproken moet worden en dat er nog geen wettelijke regeling voor is. Er wordt aangegeven dat er recent een webinar is geweest over inclusieve kinderopvang en dat dit richting de toekomst voor de nodige vraagstukken geeft (bv een 3ekracht op de groep met zorgspecialisme). Ook wordt benoemd dat juridisch en AVG-technisch meer mogelijk is dan soms wordt gedacht. OCW benadrukt dat er geen bedoeling is om kinderen buiten te sluiten en dat het doel is dat middelen worden ingezet voor kinderen die daar baat bij hebben. Gemeenten geven aan behoefte te hebben aan meer eenduidigheid in de definitie die nu is voorgesteld. Daarbij wordt gesteld dat wanneer het doel van ve duidelijker wordt geformuleerd, dit kan helpen om te bepalen wat onder de doelgroep valt en om samenwerking met andere domeinen (zoals jeugd) beter te organiseren. OCW stelt de vraag of meer eenduidigheid in het doel van ve zou helpen om ongewenste verbreding van de doelgroep te voorkomen. Gemeenten bevestigen dat dit het geval kan zijn. Er zou boven de indicatoren een doelstelling kunnen komen te staan.

IN DE ETALAGE

In dit onderdeel werden praktijkvragen en voorbeelden uitgewisseld.

1. Goede vb doorgaande lijn

Er wordt gezocht door een gemeente naar voorbeelden van hoe gemeenten gezamenlijk goede afspraken kunnen maken met schoolbesturen over de doorgaande lijn, zonder dat dit leidt tot het beeld dat de gemeente op het domein van onderwijs gaat zitten.

In dit kader wordt verwezen naar een wetenschappelijk kader van Sardes waarin kansrijke maatregelen voor de doorgaande lijn zijn beschreven, zoals maximale groepsgrootte in kleutergroepen (bijvoorbeeld 18 kinderen), huisbezoeken en afspraken over werkbeleid. Op basis hiervan is eerder een enquête uitgezet onder voor- en vroegscholen, waaruit aanbevelingen zijn voortgekomen. Daarbij wordt opgemerkt dat gemeenten niet over bijvoorbeeld groepsgrootte gaan, maar dat dit juist onderwerp van gesprek kan zijn met schoolbesturen.

Er wordt besproken hoe dergelijke inzichten kunnen worden vertaald naar concrete afspraken aan tafel met partners. Daarbij wordt benoemd dat het belangrijk is om gezamenlijk te verkennen wat goed werkt en dit te vertalen naar praktische afspraken.

Daarnaast wordt door de kenniskringleider benadrukt dat de discussie op een hoger niveau moet worden gevoerd: het gaat om de vraag of er een gezamenlijk doel of belang is. Als tip wordt meegegeven om niet alleen te focussen op wat wel of niet kan, maar om het gesprek te richten op wat nog niet is ingevuld en dit als aanknopingspunt te gebruiken om verder te komen.

2. Huisvestingsvragen

Er worden verschillende huisvestingsvraagstukken besproken, met name in relatie tot ve en kinderopvang binnen schoolgebouwen.

Een voorbeeld betreft een situatie waarin een kinderopvangorganisatie een ve-groep wil starten binnen een schoolgebouw. Daarbij wordt aangegeven dat dit via de lijn van onderwijshuisvesting loopt, omdat het gebouw eigendom is van het onderwijs. De gemeente ondersteunt wel de inhoudelijke ontwikkeling met subsidiemiddelen, maar aanpassingen aan het gebouw (zoals verbouwing van toiletten) vallen onder een andere verantwoordelijkheid.

In een andere gemeente wordt aangegeven dat het vraagstuk rond huisvesting zeer urgent is. In die situatie is kinderopvang zonder tussenkomst van de gemeente in een schoolgebouw gestart. Dit leidt tot spanningen, onder andere omdat er een noodlokaal voor onderwijs is gefinancierd door de gemeente, terwijl dit in gebruik is door kinderopvang, wat volgens de gemeente niet toegestaan is omdat geen publieke middelen naar commerciële partijen mogen gaan. Hierover loopt al geruime tijd (circa twee jaar) overleg met de kinderopvangorganisatie.

Er wordt besproken of onderwijshuisvesting hierin kan ondersteunen, of dat er gewerkt moet worden met een aparte noodvoorziening waarbij huur wordt gevraagd aan de kinderopvangorganisatie. Tegelijkertijd wordt benoemd dat dit financieel lastig is voor kinderopvangorganisaties, zeker wanneer het om één groep gaat.

3. Inrichten nieuwe ve-locaties

Er wordt besproken hoe gemeenten omgaan met criteria voor het starten van nieuwe ve-locaties. Een gemeente geeft aan dat in het beleid is opgenomen dat wordt gestreefd naar het realiseren van ve-groepen in kleine kernen. De vraag wordt gesteld welke criteria andere gemeenten hanteren wanneer een nieuwe partij een ve-groep wil starten. In reactie daarop wordt aangegeven dat in de basis moet worden voldaan aan de wettelijke eisen.

VE EN HUISVESTING

Deel 1: Vraagstukken anno 2026

Ve in schoolgebouwen: rol en positie gemeenten

De gemeente is wettelijk verantwoordelijk voor voldoende en gespreid ve-aanbod. Ve kan binnen een schoolgebouw of in een stand alone locatie worden gerealiseerd. In schoolgebouwen is de ve kwetsbaar: ve aanbieders kunnen uit het gebouw worden gezet door de school. Wat is hierin de rol/positie van gemeenten in relatie tot de wettelijk taak?

Uitwisseling

De huisvesting van ve en kinderopvang in schoolgebouwen wordt door gemeenten als kwetsbaar ervaren. Er wordt aangegeven dat veel locaties moeten verhuizen, terwijl daarvoor geen beschikbare ruimte is. De ambitie om schoolgebouwen te verbeteren of uit te breiden wordt genoemd, maar gemeenten geven aan dat dit lastig te bekostigen is binnen een maatschappelijk tarief. Er wordt gesproken over de spanning tussen maatschappelijke en commerciële duiding van ve. Gemeenten geven aan dat het lastig is om hier een eenduidige keuze in te maken. Enerzijds valt ve onder de Wet kinderopvang en wordt het daarmee juridisch als commerciële activiteit beschouwd, waarvoor marktconforme richtlijnen gelden. Anderzijds wordt landelijk benoemd dat ve een maatschappelijke functie heeft, waardoor gemeenten ruimte zien om niet volledig marktconform te werken en in zekere mate te sturen. Daarnaast wordt aangegeven dat in sommige gemeenten sprake is van een tekort aan geschikte locaties. Schoolgebouwen hebben onvoldoende vierkante meters en er is behoefte aan nieuwe aanbieders om aan de vraag te kunnen voldoen. In andere situaties wordt aangegeven dat nieuwbouw en uitbreiding beter georganiseerd kunnen worden. Gemeenten investeren in schoolgebouwen en

kinderopvangorganisaties dragen bij via afspraken over investeringskosten. Voor bestaande gebouwen wordt dit als complexer ervaren.

OOGO, LEA en positie van kinderopvang

OOGO huisvesting staat vaak apart van de LEA. De rol van de kinderopvang is wisselend bij dit OOGO. Soms is de kinderopvang niet welkom en soms is de kinderopvang actief lid. Wat is hierin wenselijk?

Uitwisseling

De mate waarin kinderopvang betrokken is bij OOGO en LEA-structuren verschilt inderdaad per gemeente. In sommige gevallen is kinderopvang niet structureel aangesloten, terwijl in andere gevallen kinderopvang juist actief deelneemt aan het OOGO, wat als positief wordt ervaren. Er wordt benoemd dat het aansluiten van kinderopvang bij deze overlegstructuren bijdraagt aan betere afstemming in huisvestings- en ontwikkelvraagstukken. In enkele gevallen is dit op initiatief van onderwijs tot stand gekomen en is kinderopvang betrokken geweest bij de totstandkoming van het IHP.

Ve binnen IHP

Wordt bij het IHP voldoende rekening gehouden met de ve (denk aan IKC-ontwikkeling)?

Uitwisseling

Gemeenten geven aan dat de mate waarin ve en kinderopvang worden meegenomen in het IHP verschilt. In sommige gevallen wordt in het IHP opgenomen dat bij nieuwbouw rekening wordt gehouden met inclusiever onderwijs en ruimtegebruik. Daarbij wordt genoemd dat kinderopvang hiervan mogelijk gebruik kan maken. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat het bepalen van benodigde vierkante meters complex is, mede vanwege onzekerheid over toekomstige ontwikkelingen. Daarnaast wordt benoemd dat de normering voor vierkante meters binnen de gemeente wordt bepaald door interne betrokkenen.

Tariefstelling en huisvestingskosten

De tariefstelling voor huisvesting van ve verschilt tussen gemeenten. Soms wordt gewerkt met een maatschappelijk tarief en soms met een commercieel tarief. Voor de toekomst wordt verwacht dat de vraag naar kinderopvang, en daarmee mogelijk ook naar ve, stijgt door de verlaging en vereenvoudiging van de ouderbijdrage. Dit heeft consequenties voor huisvestingsvraagstukken.

Uitwisseling

De tariefstelling voor huisvesting van ve en kinderopvang verschilt per gemeente en hangt samen met de manier waarop gebouwen worden gefinancierd en beheerd. In sommige gevallen investeert de gemeente in gebouwen en worden afspraken gemaakt met kinderopvangorganisaties over investeringsbijdragen. Gemeenten geven aan dat de betrokkenheid van kinderopvang in overlegstructuren zoals OOGO bijdraagt aan betere afstemming over huisvesting en kosten. Waar kinderopvang aansluit bij deze overleggen, wordt dit als ondersteunend ervaren. Daarnaast wordt benoemd dat de situatie bij bestaande gebouwen complexer is dan bij nieuwbouw, onder andere door bestaande afspraken en structuren.

Deel 2: Vraagstukken rondom de toekomst

Inclusieve kinderopvang

In de toekomst zal [inclusieve kinderopvang](#) gerealiseerd worden en daarmee ook inclusieve ve. Dit heeft tevens consequenties voor huisvesting. Er is ruimte voor uitwisseling over de toekomst. *Hoe in gebouwelijke sfeer te anticiperen voor ve vanaf nieuwe wet Kinderopvang? Hoe in gebouwelijke sfeer te anticiperen voor ve richting inclusieve kinderopvang?*

Uitwisseling

In het kader van toekomstige ontwikkelingen en samenwerking met ketenpartners wordt gesproken over de wijze waarop huisvesting flexibeler kan worden ingericht. Gemeenten geven aan dat wordt ingezet op modulair bouwen, zodat gebouwen in de toekomst eenvoudiger kunnen worden uitgebreid of aangepast. Het is daarbij lastig om exact te bepalen welke doelgroepen of ruimtebehoeften zich zullen aandienen. Het vooraf realiseren van extra vierkante meters wordt hierdoor als onzeker ervaren. Daarom wordt het belang van flexibele en goed aanpasbare gebouwoplossingen onderstreept. Daarnaast wordt aangegeven dat in het IHP bij nieuwbouw van scholen ruimte wordt opgenomen voor inclusiever onderwijs in de vorm van een vastgesteld aantal vierkante meters. Er wordt gesuggereerd dat deze ruimte mogelijk ook door kinderopvang benut zou kunnen worden.

EVALUATIE EN AFSLUITING

Houd de website www.goab.eu in de gaten voor nieuwe handreikingen, verslagen en de planning van bijeenkomsten. Ook kun je je aanmelden voor de [LinkedIn](#)-GOAB-groep en [nieuwbrief](#) om op de hoogte te blijven.

- Kenniskringen schooljaar 2026/2027, van 10.00-12.30:
 - 19 november (online)
 - 25 maart (fysiek)
 - 24 juni (fysiek)
- Onderwerpen ter bespreking?

Mist een collega op onze GOAB-contactlijst of staat er een oud-collega op? Laat het weten via Marco Zuidam mzuidam@oberon.eu.